

TEST, KÜZDELEM ÉS ÁTADÁS A KORRA LEGENDÁJÁBAN

KANIZSAI ÁGNES

Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko ötlete és vezetése nyomán kelt életre 2005-ben az *Avatár: Aang legendája* című rajzfilmsorozat, mely fantáziadús történeteivel, humorával, jól megformált karaktereivel szinte azonnal megnyerte valamennyi nézőjének szívét. Az első sorozat története a fiatal légidomár, Aang alakja, illetve barátai köré csoportosulnak, és azokat a történéseket, viszontagságokat követik nyomon, amely során a fiú elsajátítja a különféle idomítási formákat, egyúttal felkészül az avatárként rá váró feladatokra. 2012-ben a Nickelodeon televíziós csatorna jóvoltából került képernyőre a folytatás, a *Korra legendája*, mely már az új főszereplő nevét viselte.

Mindkét sorozat a négy nemzet fiktív világában játszódik, ahol az emberek törzseket, nemzeteket alkotnak egy-egy elemhez (föld, tűz, víz, levegő) kapcsolódva. Szépszámmal akadnak közöttük olyan kivételes képességekkel rendelkező harcosok, akikből népük idomárjai lesznek: különleges, telekinetikus erejüknél fogva képesek az adott elemet az uralmuk alá hajtani. Az ún. avatárok pedig, akikből generációnként mindig csak egy születik, képesek valamennyi elemet uralni, és fő feladatuk az, hogy felügyeljék a békét és az egyensúlyt. 70 évvel az *Aang legendája* története után megalakult az Egyesített Nemzetek Köztársasága, melynek fővárosa, Köztársaság Város szolgál színhelyül a következő avatár, Korra kalandjaihoz. A környezet leginkább a századforduló utáni évtizedekben (az 1910-20-as években) nyugati befolyás alatt álló Kína nagyvárosaait idézi, steampunk technológiával átítatva. A metropolisz mindennapjaiban megjelenik a hajléktalanság, a szervezett bűnözés, a sajtó befolyásoló szerepe és a nemidomárok elnyomás miatti zúgolódása.

Az animációs sorozat kivételes részletgazdagsága lehetővé teszi, hogy tanulmányomban olyan témákat vizsgáljak, melyek remek példákat mutatnak nem csupán a

harcművészet-kutatásra, hanem néhány kapcsolódó tudományterületre is (mint például a feminista elméletek, a szubjektum elméletek, a gender-kutatás stb.). Már a sorozat első könyve, mely vizsgálódásom fókuszában áll, rengeteg kérdést és kapcsolódási lehetőséget vet fel. Például mennyiben tekinthető az idomítás harcművészetnek? Mennyiben felszabadító jellegű az idomítás egy női főhős számára? Hogyan kapcsolódnak a hibrid harcművészeti formák az áruképzéshez? Milyen értelmezési lehetőségeket hordoz ebben a miliőben egy női akcióhős középpontba állítása? Melyik módszer bizonyul az átadás, a fejlődés legkézenfekvőbb módjának Korra esetében? És így tovább.

Sixt Wetzler mellett érvel a harcművészet-kutatásról szóló tanulmányában, hogy akkor érthetjük meg igazán a harcművészeteket, illetve tudjuk őket a lehető legeredményesebben elemezni és összehasonlítani, ha azt vizsgáljuk, hogyan teremtenek társadalmi értéket az általa kiemelt öt területen.¹ Ugyan az Avatár-történetekben a készítőik gondossága nyomán a négy nemzet társadalmában egyaránt találunk példát az idomítás jelenlétére az „Önvédelem”, a „Játék és versenysport”, az „Előadó-művészet”, az „Önfejlesztő és spirituális célok”, valamint az „Egészségmegőrzés” területein, elemzésemben ezek közül csak háromra fogok kitérni.

TEST ÉS IDOMÍTÁS

Az olvasóban méltán merül fel a kérdés, hogy egyáltalán harcművészetnek tekinthető-e az idomítás? A jelen kötet két elméleti tanulmánya, Sixt Wetzler, valamint Benjamin Judkins írása a harcművészet fogalmának meghatározásával foglalkozik. Mindketten hivatkoznak a Peter Lorge *Chinese Martial Arts* című kötetében található definícióra, mely szerint két kitétele van annak, hogy egy mozgásformát, az ehhez kötődő technikák összességét harcművészetként azonosítsunk: egyrészt láthatóan a

¹ Sixt Wetzler, „A harcművészet-kutatás mint *Kulturwissenschaft*: egy lehetséges elméleti keret”, ford. Kanizsai Ágnes, *Et al. – Kritikai Elmélet Online* (2018).

harcmodorban gyökereznek, másrészt a technikákat tudatosan tanítják.² A tanulás, a fejlődés, az idomítás elsajátítása, a mester és tanítvány kapcsolat fontos és visszatérő elemek mindkét sorozatban. Aang javarészt barátai segítségével teremt kapcsolatot a különféle elemekkel, és tanulja meg azok idomítását. A kor politikai helyzete miatt – éppen tombol a 100 éves háború – rejtőzködni kell, és elvétve talál csak olyan idomár mestereket, akik támogatnák a fejlődését. Korra már kisgyermekként képes három elemet idomítani (ami lényegesen megkönnyíti az avatar új inkarnációjának azonosítását), de a tehetségét így is fejleszteni kell, kiművelni az őt körülvevő idomár mesterek segítségével. Nagyobb problémát a jellemével teljesen ellentétes elem, a levegő idomításának elsajátítása, illetve a spirituális képességeinek kibontakoztatása okoz. A történetek cselekménye azonban mindkét sorozat esetében bővelkedik az olyan jellemet fejlesztő és tudást elmélyítő eseményekben és tapasztalatokban, amelyek hozzájárulnak egy teljes értékű avatar képességeinek kibontakozásához, egyúttal barátai fejlődéséhez is.

Az idomítás harci eredete kapcsán érdemes a *Korra legendája* második könyvének eredet-epizódjaihoz fordulni,³ és olyan kitalált hagyományként vizsgálni, melynek mozdulatai valós, hagyományos harcművészetek mozdulataiból merítenek, illetve ötvözik azokat. Az Avatar-sorozatok fiktív hagyománya szerint az idomítás elterjedése előtti időkben az emberek egymástól távoli, oroszlántechnikósok hátán épült városokban telepedtek meg, míg a köztes területek nagy részét a szellemek népesítették be. A szellemekkel szemben az emberek tehetetlenek voltak, így amikor elhagyták a városokat egy-egy szervezett élelemszerző körútra indulva, védelemül megkapták egy adott elem idomításának képességét az oroszlántechnikósoktól. Később az első avatar, Wan példáján

² „Az én meghatározásomban a harcművészet olyan technikák és gyakorlatok gyűjtőfogalma, amelyek eredetileg a harcmodorban gyökereztek. Épp ezért a definícióm szükségszerűen felölel olyan koreográfiai, vallási vagy egészségmegőrző jellegű tevékenységeket, amelyeknek a valós küzdelemben ma már semmiféle haszna nincsen, de jól láthatóan harcászati eredetűek. Ugyanakkor előfordulhat, hogy a definíció hatókörén kívül esnek pl. a táncművészet által innen átvett elemek. Belátható, hogy ez a különbségtétel némileg erőltetett, hiszen az egyik tevékenység könnyedén áthajlik a másikba. Továbbá az választja el a harcművészetet egy ösztönösen jó harcos mozdulataitól, hogy a technikákat tudatosan tanítják.” Lorge in Benjamin Judkins, „A fénykardvívás hét technikája: hiperrealitás, avagy a harcművészet feltalálása”, ford. Makai Péter Kristóf, *Et al. – Kritikai Elmélet Online* (2018).

³ „Beginnings, Part 1”, DiMartino, Michael Dante (író), Heck, Colin (rendező). Első közvetítés: 2013. október 18., *The Legend of Korra*, 19. epizód (A második könyv: Szellemek 7. epizódja), Nickelodeon. „Beginnings, Part 2”, Hedrick, Tim (író), Graham, Ian (rendező). (Oktober 18, 2013). Első közvetítés: 2013. október 18., *The Legend of Korra*, 20. epizód (A második könyv: Szellemek 7. epizódja), Nickelodeon.

felbuzdulva, az emberek az idomítás képességével felvértezve csoportosan hagyják el a városokat, háborút folytatva a szellemek ellen és elhódítva tőlük a területeiket, melyen idővel kialakulnak a négy nemzet birodalmi és társadalmi. A különböző elemek idomításának stílusai csupán ezt követően alakultak ki egy-egy különleges állatnak, az adott elem eredendő idomárjainak mozdulatai nyomán.⁴ Az idomítás eredettörténete tükrözi azt az álláspontot, melyet Paul Bowman fogalmaz meg „The Globalization of Martial Arts” című írásában,⁵ miszerint a harcművészetek történetileg a birodalmak peremén alakultak ki, rendszerint olyan helyeken, ahol a hódító hatalom akadályba ütközött. A fejlődés kezdeti fázisa ezután a katonasághoz köthető, az elterjedése pedig a disszemináció egyik régebbi formájához, a népvándorláshoz. Sixt Wetzler egy másik, a harcművészek mítoszairól szóló tanulmányában kiemeli, hogy a mitikus narratívák azért is fontosak (az eredet mitizálása mellett), mert meggyőzik a harcművészetek gyakorlóit, illetve a kívülállókat a technikák, az alkalmazott taktika és az edzés módszerek érvényességéről.⁶ Emellett kitér a mitikus alapítókra is, akik rendszerint olyan félig-meddig történeti, de természetesen kiemelkedő alakok egy adott ország vagy csoport történetében, akikhez egy-egy harcművészet az eredetét köti. Ezeknek az alakoknak a fizikai adottságai, társadalmi helyzete gyakran hátrányról tanúskodik, de csupán azért, hogy aztán megmutathassa, az ő harcművészetének segítségével hogyan tud felülkerekedni támadói felett egy-egy küzdelemben.⁷

Térjünk vissza most Benjamin Judkins tanulmányára, aki felveti annak kérdését, hogy elvárható-e, hogy a harcművészet-kutatás alapfogalmai és főbb elméletei ugyanúgy alkalmazhatóak legyenek egy fiktív harcművészet kutatására, mint amilyen hasz-

⁴ A négy nemzet fiktív világában a vízidomároknál a Hold, a földidomároknál a borzvakondok, a légidomároknál a repülő bölények, míg a tűzidomároknál a sárkányok szolgáltak az idomítási stílusok forrásul. A sorozat tehát követi azt a széles körben elterjedt elképzelést, hogy számos harcművészeti technika az állatok birodalmából ered. Sixt Wetzler, „Myth of the Martial Arts”, *JOMEK Journal* 5 (2014), 5.

⁵ Paul Bowman, „The Globalization of Martial Arts”, https://www.academia.edu/179550/The_Globalization_of_Martial_Arts.

⁶ Wetzler, „Myths of the Martial Arts”, 1. További értékes gondolatok olvashatók még a tanítvány és a tanult harcművészet mítoszának kapcsolatáról Luke White tanulmányában. Lásd: Luke White, „Lau Kar-leung with Walter Benjamin: Storytelling, Authenticity, Film Performance and Martial Arts Pedagogy”, *JOMEK Journal* 5 (2014), 10-11.

⁷ Wetzler, „Myths of the Martial Arts”, 3. Kiváló példa erre a Wing Chun-rendszer alapító tagjainak a története.

nosak a modern harcművészetek, a cselgáncs, vagy akár a Jeet Kune Do megértésére.⁸ Meglátásom szerint az idomításhoz, a fénykardvíváshoz vagy bármilyen más kitalált stílushoz nehezen lehetne egy teljesen új szempontrendszert kidolgozva, ahhoz igazodva közelíteni. A fiktív harcművészetekhez kapcsolódó elemző, értelmező írások hozzájárulnak a már kidolgozott szempontok és módszerek alkalmazhatóságának igazolásához, illetve azok finomításához is. Jelen dolgozat szintén erre tesz kísérletet. Az idomítás párhuzama a Judkins által vizsgált Ludosporttal azonban nem teljes, hiszen az animációs találmány nem képes kilépni a fiktív keretek közül létrehozva egy, a fénykardvíváshoz hasonló, hiperreális harcművészetet. Mindazonáltal az *Avatár*-sorozatoknak tagadhatatlan szerepe van abban, hogy a nézők figyelmét felkeltve elvezzesse őket egyes kínai, vagy egyéb eredetű harcművészeti stílusokhoz.

A fiktív harcművészetek javarészt olyan létező hagyományokon alapulnak, amelyek a történelem folyamán egy-egy társadalomban, kultúrában megtalálhatóak voltak. (Judkins, 2) A négy nemzet idomárjainak mozdulatai például különféle kínai harcművészeti stílusokból származnak.⁹ Első sorban a taijiquan, a hunggar, az északi shaolin és a baguaquan stílusokra¹⁰ esett a készítők választása, mivel ezek azok a rendszerek, amelyek elgondolásuk szerint a leginkább tükrözik az adott elemek természetét, illetve az adott nemzethez tartozó népek habitusát. Mindezek mellett természetesen egyéb különféle közelharci technikák és más stílusok elemei¹¹ is felhasználásra kerültek az egyes

⁸ Judkins a fénykardvívást vizsgálja tanulmányában, amelynek központjában egy olyan fiktív fegyver szerepel, amelynek harc- és mozgásrendszere, valamint a története kitalált és valós hagyományokból egyaránt merítve épül fel. Az idomítás párhuzamul szolgálhat, amennyiben az elemek idomítását hasonlóan fiktív harcmódnak tekintjük, ugyanakkor az *Avatár*-sorozatok készítői teljes mértékben kínai harcművészeti stílusok technikáit és hagyományait használják fel a fiktív harcművészet létrehozásához. Ugyan az idomítás nem tud kilépni a fiktív keretek közül, s így nem válhat belőle a fénykardvíváshoz hasonlóan hiperreális harcművészet, a két mozgásrendszer mégis párhuzamba állítható. Judkins, „A fénykardvívás hét technikája,” 10.

⁹ A négy fiktív stílus kidolgozásával Sifu Kisu-t bízták meg a készítők. Munkájáról egy interjúsorozatban is nyilatkozik, amely az alábbi linken érhető el: <http://www.avatarspirit.net/interviews.php>. Az *Avatar: The Last Airbender Documentary* című dokumentumfilmben 10:35-től pedig egy rövidebb rész foglalja össze, hogyan építették fel a harcjeleneteket, milyen stílusokat, módszereket használtak az alkotáshoz, illetve a rögzítéshez: https://www.youtube.com/watch?v=vdw6YmO8q_k. A különféle idomár stílusokról, illetve ezek történetéről, eredetéről bővebben az egyes epizódrészekből is tájékozódhatunk. Ezek listája a következő oldalon érhető el a „References” pont alatt: http://avatar.wikia.com/wiki/Bending_arts.

¹⁰ Ezekről a stílusokról bővebben a *Nagy Harcművészeti Lexikon*ban is olvashatunk. Werner Lind, *Nagy Harcművészeti Lexikon* (Budapest: Libruna Kft., 2004), 58, 204, 504-07, 556-59.

¹¹ Egyes szereplők egyéni stílusához, vagy a különleges idomítási formák (fém, vér, villám, jég, láva)

jelenetek koreografálásánál. Az idomárok az elemeket nem csupán közelharcban használják, mintegy a testük, illetve végtagjaik meghosszabbításaként, hanem a környezetük alakítására, átformálására is képesek az adott elem segítségével. A közelharc szempontjából az idomítás fegyverforgatásnak is tekinthető, ám ebben az esetben egy olyan fiktív fegyverként képzelhető el, ami tökéletesen idomul a használója minden egyes mozdulatához; formálhatóságának, kezelhetőségének pedig csupán az idomár képzeletereje szab határt. A környezet formálása esetén az adott elem fedezéket biztosít, illetve segítségével helyzeti előnyhöz juthatnak az idomárok.

"Night of a Thousand Stars", írta Joshua Hamilton, r. Colin Heck. Első közvetítés: 2013. november 5., *The Legend of Korra*, 23. epizód (A második könyv: Szellemek 11. epizódja), Nickelodeon.

Használható továbbá figyelem-elterelésre, rejtőzködésre, harcképtelenné tételre, egy-egy támadás elvezetésére. Ez utóbbi felhasználási módokban egyértelműen egy olyan eszköztár körvonalazódik, amellyel napjaink képzett harcművészei is rendelkezhetnek. Az elemek és az idomítás alkalmazásával a készítők egyúttal kikerülnek a közvetlen, „full contact” küzdelmek ábrázolását. Ennek köszönhetően a harcjelenetek, illetve az erőszak lényegesen tompítottabb formában jelenik meg, továbbá a súlyosabb sérülé-

koreografálásához is merítettek egy-egy további harcművészeti stílusból. Például a déli Imádkozó Sáska stílusból vettek át elemeket a Toph nevű karakter egyéni stílusának megalkotásakor (https://www.youtube.com/watch?v=vdw6YmO8q_k, 12:30-tól).

sek, sebek, a vérzések látványa is kikerülhetővé válik. Mindössze a testtartások, mozdulatok utalnak arra, hogy az adott szereplő sérülést szenvedhetett el. A harc és a sérülés lényegesen szelídebb reprezentációja, valamint a mozdulatok és a technikák esztétizálása, a szemet gyönyörködtetően megkomponált harcjelenetek alkalmassá teszik a rajzfilmsorozatot arra, hogy fiatalabb nézők körében is bemutatathatóvá váljon.¹²

Az idomárok egyik alapvető, elengedhetetlen vonása az adott elem idomításához szükséges telekinetikus képesség, illetve a test azon teljessége, ami képessé teszi a megfelelő mozdulatok kivitelezésére, amelyek létrehozzák, vagy éppen az uralmuk alá hajtják az elemeket.¹³ A test tehát egyfajta térként is szolgál, amely összeköti az elemet, az elképzelt formát, a szükséges technikát és a mozdulatot, ezzel közvetítve az energiát, melynek segítségével az idomítás létrejön. Az idomárok, függetlenül attól, hogy férfiak vagy nők, valamennyien atletikus alkatúak, köszönhetően a rendszeres gyakorlásnak, míg a nem-idomárok reprezentációja rendszerint többféle, a sportostól eltérő testalkatot mozgósít. Gyakran ábrázolják őket petyhüdt, vékony, gyenge fizikumú alakoknak, akik ezzel védelemre szoruló szereplők érzetét keltik az idomárok mellett. Ez részben magyarázható az autentikusság fogalmával, melyre Luke White hívja fel tanulmányában a figyelmet Leon Huntot idézve. E fejtegetés szerint a kung fu filmekben megjelenített testek fizikai ereje, ügyessége és állóképessége összefügg a kivitelezett mozdulatok és trükkök veszélyességével, illetve a vonatkozó hagyományos önvédelmi rendszerek technikái-

¹² A kreativitás az idomítás fontos részét képezi. Főképp Aang történeteiben kapott hangsúlyt az a tanulásmód, mely során belső képek megjelenítésével, a képzelőerő segítségével sajátították el az adott elemek idomítását a fiatal szereplők. Ez a vonás azért is lehetett hasznos a készítőik szemében, mert teljes mértékben beilleszthető az animációs filmet megnéző gyermekek idomár-szerepjátékaiba, mindamelllett, hogy népszerűsíti körükben a hagyományos harcművészeteket. Erre rímel a Wetzler ötösztatú szempontrendszerét kiegészítendő Judkins által javasolt hatodik dimenzió, a piac hatása, mely szerint a piacnak „komoly kihatása van a harcművészeti stílusok (ki)fejlődésére, és arra is, hogy a fogyasztók miként találkoznak az egyes harcmodorokkal, illetve milyen tapasztalatokat szereznek róluk,” Judkins, „A fénykardvívás hét technikája”, 30.

¹³ Három kivétel jelenik meg az Avatár-univerzumban. Az egyik a Vörös Lótusz nevű szervezet egyik tagja, Ming-Hua, aki az egész testével kivitelezett mozdulatok segítségével próbálja meg kiegyensúlyozni karjai hiányát, illetve vízkarok, -indák létrehozásával pótolja azokat. (Első megjelenés: „Rebirth”, Joshua Hamilton [író], Colin Heck [rendező]. Első közvetítés: 2014. június 27., *The Legend of Korra*, 28. epizód [A harmadik könyv: Változás 2. epizódja], Nickelodeon.) A másik kettő Yakone, illetve a fia, Noatak (Amon), akik képesek a véridomítást mindössze az elméjük erejével, mozdulatok nélkül is kivitelezni. (A történetük háttere megtalálható: „Skeletons in the Closet”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko [író], Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu [rendező]. Első közvetítés: 2012. június 23., *The Legend of Korra*, 11. epizód [Az első könyv: Levegő 11. epizódja], Nickelodeon.)

val (White, 2). Ugyanakkor az idomárok testének reprezentációja kapcsán Judith Butler performativitás-elméletét is beköthetjük az értelmezésbe. A különleges adottsággal bíró test kiművelésével, a technikák elsajátítása, tökélyre fejlesztése során a folyamatos gyakorlásban, ismétlésben megképződő, majd az idomárok miliójébe belépő test, az idomár-test elkülönül a nem-idomárok testétől, és azonnal felismerhetővé válik.¹⁴ Az idomítás maga azonban nem tekinthető gender-vonásnak, sokkal inkább a mozdulatok, a mozgás, az akció egy olyan mátrixának, amelyben az idomár-test megképződik.

A TÖRTÉNESEK KÖZÉPPONTJÁBAN

A második sorozat megalkotásakor a Nickelodeon eleinte vonakodott elfogadni, hogy egy fiatal lány legyen a főszereplő, és emiatt egy időre fel is függesztették a munkálatoikat.¹⁵ A készítőik azonban rövid időn belül meggyőzték a csatorna vezetését, hogy a női főszereplő alakjában és a történetben egyaránt benne rejlik a siker lehetősége, a kettő azonban csak együtt működik.¹⁶ A *Korra legendája* ugyan hagyományos animációs filmként készült, sokat kölcsönzött az animéből mind megjelenítésében, hangzásában, mind pedig felépítésében. Hogy csak néhány vonást vegyünk számba a cselekmény szempontjából: a főhős egy különleges képességekkel megáldott tizenéves lány, aki a barátai segítségével szembeszáll egy, a világ átalakítására, a jelenlegi rend megtörésére törekvő gonosz figurával. Amiatt viszont mégsem sorolható az animék közé, hogy nem Japánban készült, továbbá hiányzik belőle néhány, zsánert megkülönböztető vizuális trópus.¹⁷

¹⁴ Vö. Judith Butler, *Jelentős testek* (Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2005), 16, 26. Lásd még továbbá a Berg és Prohl „disciplined body”-jával és „embodiment” fogalmával kapcsolatos fejtegetést: Esther Berg, Inken Prohl, „'Become your Best': On the Construction of Martial Arts as Means of Self-Actualization and Self-Improvement”, *Jomec Journal* 5 (2014), 6-8.

¹⁵ A sorozat animációs munkálataival megbízott dél-koreai Studio Mir ügyvezető igazgatója, aki maga is közreműködött a *Korra legendája* elkészülésében, egy vele készült interjúban kitér a kezdeti nehézségekre is: The INNERview #61 - Yoo Jae-myung, <https://www.youtube.com/watch?v=IKhAHeLKsSY>.

¹⁶ Az általános tévés nézet szerint a fiatal fiú nézők kevésbé hajlanak arra, hogy női főszereplős animációs sorozatot nézzenek. Ugyanakkor a tesztnézések során általános volt a siker a fiú és lány nézők körében egyaránt. A sorozat készítésénél időrendben már a Buffy után járunk, de még az egyik nagy fordulatot hozó Katniss-időszak előtt. 'Airbender' Creators Reclaim Their World In 'Korra', Neda Ulaby, <https://www.npr.org/2012/04/13/150566153/airbender-creators-reclaim-their-world-in-korra?t=1530093247145>.

¹⁷ Chris O'Brien, Can Americans Make Anime?, <http://www.escapistmagazine.com/articles/view/features/9829-Can-Americans-Make-Anime>.

A távol-keleti téma, illetve a harcművészet hangsúlyos jelenléte a történetben felveti a rokonítás lehetőségét a kínai filmművészettel. Louise Edwards tanulmányában a kínai hagyomány női harcos alakjairól olvashatunk, illetve a hozzájuk kötődő elvárások mintázatairól.¹⁸ E hosszú történeti tradícióra visszatekintő nőtípus arról volt nevezetes, hogy olykor férfinak álcázva magát,¹⁹ nagy áldozatok árán küzdött azért, hogy fenntartsa a status quo-t a családi berendezkedés vagy a birodalmi rend tekintetében. Mély elhivatottsága egyúttal megakadályozta abban, hogy felismerje az átfogóbb politikai célokat, illetve nagyobb előnyöket (hogy pl. a legfőbb jóért, a szerelemért, a változásért harcolhasson) (Edwards, 67). A női harcos modern alakja viszont már nyíltan vállalhatja nőiségét, nem szükséges férfinak öltöznie – sokkal inkább nő, aki a harcos szerepét vállalja magára.²⁰ A személyes érzelmei sokkal fontosabb szerephez jutnak saját története szempontjából, a személyes válik a számára politikaivá.²¹ Reprezentáció szempontjából amerikai és japán viszonylatban még így is visszafogott, szerény nőalaknak számít, viszont új vonásként kibontásra kerül a szexualitása, szexualizáltsága, egyik első példaként a *Hős* (*Ying xiong*, 2002) című filmben. Ez egy hangsúlyos, transzgresszív lépés volt a több évszázadra visszatekintő hagyomány megbontásában, ezért sem véletlen, hogy inkább csak a „valóságostól” határozottan elkülöníthető szempont-narratívákban jelenhetett meg. (Edwards, 69-70) Ugyan a kínai hagyomány női harcosának egy-egy vonását felfedezhetjük Korra alakjában (különösen a mély elhivatottságot és a harcban való kivételes jártasságot, esetleg egy-egy fiús vonást), döntő mértékben mégsem ez a meghatározó vonal. Sokkal inkább tűnik úgy, hogy a készítők a főhős megformálásakor egyáltalán nem mentek messzire: az amerikai filmek klasszikus, illetve női akcióhőseinek alakjaiból merítettek.

¹⁸ Louise Edwards, „Twenty-first century women warriors. Variations on a traditional theme”, in Gary D. Rawnsley, Ming-Yeh T. Rawnsley, szerk., *Global Chinese Cinema: The culture and Politics of 'Hero'* (London, New York: Routledge, 2011), 65-77.

¹⁹ Fiú örökös hiányában gyakran csak úgy tudta egy-egy család kivenni a részét az esetleges harcokból, háborúkból (egyúttal biztosítani magának a védelmet), ha a harcban jártas lány leszármazott férfinak öltözve állt be katonának, majd miután teljesítette a küldetését, hazatért a családjához, Edwards, „Twenty-first century women warriors”, 66-67.

²⁰ A modern közönség számára már nem szükséges a férfialak felöltése ahhoz, hogy egy nő a hiteles harcos benyomását keltse, Edwards, „Twenty-first century women warriors”, 69.

²¹ Elemzésében Edwards a *Hős* (*Ying xiong*, 2002) című film nőalakjait (Repülő Hó, Hold) veszi példaként, Edwards, „Twenty-first century women warriors”, 67, 69.

A női akcióhős a popkultúra csaknem valamennyi szegletében jelen van.²² Még a gyermekek számára készített rajzfilmekbe (*Pindúr pandúrok*, *Kis tini hős*, *Atom Betty*) is beszivárgott, nem beszélve a számítógépes játékokban (mindenki ismeri Lara Croftot a *Tomb Raider*-ből), illetve az irodalmi (*Fearless*, *Samurai Girl*, *Ninja Girl*) és a képregényekben jó ideje jelen levő női hősökről (*Wonder Woman*, *Cat Woman*, *Storm*, stb.). (Brown, 19) A modern női akcióhős alakja távol esik a női szereplőknek tulajdonított hagyományos passzív szerepektől.²³ Sokkal inkább irányítja a narratívát, ura a sorsának, saját döntéseket hoz és maga vívja meg háborúit. Kíváncsi és intelligens, nem csak érzelmileg, hanem testileg is erős és kitartó: egyértelműen olyan példaképként van jelen, akivel a mai nézők azonosulhatnak. A női akcióhős mindemellett megőrzi a női szépségnek és szexualitásnak azt az ideálját, ami a nőknek tulajdonított kulturális értékek egyik legfontosabbjaként volt mindig is jelen a társadal-munkban. (Brown, 7) E nőalakok nem csupán megkérdőjelezik az alapvető kulturális feltételezéseket a társadalmi nemi szerepekkel kapcsolatban, de egy sokat vitatott típust is megtestesítenek a kultúra-, média- és gender-kritikusok körében, megerősítve egyúttal bizonyos alapvető nézeteket a filmelméletben és a gender-ábrázolásokban (Brown, 6-7).

²² Jeffrey A. Brown kiváló kötetében a modern női akcióhősök eredetét, megjelenésük újabb és újabb hullámait követi végig Agatha Christie és Dorothy Sayers női nyomozóival és a '30-40-es évek film noirjainak femme fataljaival kezdve az '50-es évek tinifilmjeinek fiús lányain, illetve a későbbi tévéfilmekben, és a '80-as évek akciófilmjein keresztül napjaink mindenre elszánt női akcióhőseiig, Jeffrey A. Brown, *Dangerous Curves: Action Heroines, Gender, Fetishism, and Popular Culture* (Jackson: University Press of Mississippi, 2011), 5.

²³ Vö. Susan Bordo és Laura Mulvey elméleteivel a filmvászonon megjelenített nőalakokról, tárgyiasításukról, illetve, hogy passzívként, elnyomottként tételeződnek a férfialakokkal szemben. Ebben a szigorú bináris oppozícióban a harcos és aktív női akcióhős felforgatja és áthágja a határokat, ugyanakkor narratív funkciója, testi megjelenítése hangsúlyozza a gender-szerepek mesterkéltségét. A narratíva teljhatalmú úrnőként olyan pozícióba kerülnek, ami korábban a férfi főszereplők számára volt fenntartva. Brown, *Dangerous Curves*, 21, 24-25. Lásd még: Susan Bordo, *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body* (Los Angeles: University of California Press, 1993). Laura Mulvey, „Vizuális öröm és narratív film,” in Bókay Antal, Vilcek Béla, Szamosi Gertrúd, Sári László, szerk., *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása* (Budapest: Osiris, 2002), 560-68.

Az akciófilm sokat tett a férfi főhős testének látványosságként való megkonstruálásáért, amely aztán a műfaj egyik védjegye lett. Eleinte még e főszereplő mellett védelemre szoruló, gyenge, olykor hisztériára hajlamos, vagy éppen komikus szerepbe helyezett nőalakok kaptak helyet; a 90-es évektől kezdve viszont már a női főszereplőket felvonultató akciófilmek a magabiztos, harcos női főhőst élítették. A kidolgozott testű, kemény és könyörtelen hősnők megjelenése, akik nem csak túlélnek mindent, de kíméletlenül haza is vágják a rosszfíúkat, azt mutatja, hogy egyre inkább elfogadottá válik a nők nem hagyományos szerepben való megjelen(it)ése, s hogy a gender-vonások használata is tudatossá válik.²⁴ Brown szerint, a női akcióhőst gyakran azért filmezik, hogy kiemeljék, megmutassák a testét, ez az új, kidolgozott test viszont nem csupán szexuális árucikként kerül bemutatásra. Míg a feszes, izmos női test egyértelműen tükrözi korának fizikai fittség-

²⁴ Brown, *Dangerous Curves*, 20. Továbbá, vö. Yvonne Tasker, *Spectacular Bodies: Gender, Genre, and Action Cinema* (New York: Routledge, 1993), 17. Érdemes kitérni a fejtegetésnek ezen a pontján Alex Channonnak és Christopher R. Matthews-nak a nők hagyományosan férfiakkal kapcsolatba hozott sportágakban való részvételével kapcsolatos meglátásaira. Channon és Matthews elgondolása szerint a nők részvétele az ún. maskulin sportokban, mint például a küzdősportokban és a harcművészetekben, illetve az ahhoz kapcsolódó tevékenységekben, egyéni és kulturális szinten egyaránt próbára teszi a hagyományos nemi hierarchiákat. Az atlétikai képességek és az erős, szívós, tetterre kész test kifejlesztése természetesen „férfi” kompetenciákként feltételeződnek. Ha viszont a nők fejlesztik ki ezeket, az azt jelenti, hogy nem csupán eltérnek a női(es)ség és a női test normatív, alárendelő konstrukcióitól, de egyúttal meg is bolygatják a férfiak, a férfi test és azon tulajdonságok közötti kizárólagos és természetes asszociációkat, amelyek a maskulinitást hivatottak jelölni. Így aztán problematikussá válnak azok a hierarchikus hatalmi viszonyok, melyek részben ezekre épülnek. Mindemellett a férfiak versenyszerű küzdelmeihez hasonló vonások is felmerülnek. Gender szempontból a küzdelem nők általi gyakorlását különösen problematikussá teszi az, hogy a nők esetében szintén az agresszió, a szívósság és a küzdelemben való jártasság válik szükségessé, hogy győzelmet érjenek el a versenyeken (melyet szintén a férfiakkal és a maskulinitással kapcsolunk össze hosszú ideje), illetve, az, hogy belépésüknek abba a térbe, melyet az ellenfél teste foglal el, sajátosan erőteljesnek kell lennie; Alex Channon, Christopher R. Matthews, „Approaching the Gendered Phenomenon of ‘Women Warriors’”, in uők, szerk., *Global Perspectives on Women in Combat Sports: Women Warriors around the World* (London: Plagrave-Macmillan, 2015), 6-7, 12.

ideálját, ezekben a filmekben elsősorban mégis inkább funkcionalitásában van jelen: a test maga lesz a női főhős fegyvere. Továbbá, az akciófilm ugyanúgy kódolja a hősnő testét, ahogyan az izmos férfiét – objektum és szubjektum egyszerre. Már nem csak azért van jelen, hogy örömet okozzon, jelenlétével emelje a filmben megjelenő szereplők esztétikai színvonalát. (Brown, 25) Más kérdés, hogy napjaink női akcióhőseinek megjelenítésében ez a két feltétel menthetetlenül egybefonódott.

Korra megjelenítésében, testének, valamint tetteinek rajzolataiban megtalálhatóak a női akcióhős változékony gender-vonásai. Alakja formás és izmos, egyszerre hozza játékba a feminin és maszkulin elemeket. Mozgásában az idomárok harcművészet-mozdulatai dominálnak, erőteljes és hatékony, nélkülözi az Asami harcjeleneteiben látott kecsességet és könnyedséget. Teste pedig valóban maga a fegyver, ami közel-harcra és idomításra egyaránt tökéletesen alkalmas. Korra kapcsolataiban szintén sokkal jellemzőbb az egyenes, lényegre törő, és a mindenféle mesterkéeltséget kerülő magatartás. Mind fizikailag, mind érzelmileg erős és szívós. Makacs, de a történetek áramlásában feltárul egy érzékeny oldala is, és a sorozat klasszikus férfi hőstípusával, Makoval együtt találnak fogást a szerelmi szálon.²⁵ Végül, ami ebben a kombinációban még inkább vonzóvá teszi a főhőst, az a barátságossága, a kitartása, a nyitottsága, illetve, hogy ugyanúgy hibázik, mint bármelyik azonosulni vágyó néző. Hősiessége pedig, amire a készítők szintén nagy hangsúlyt fektetnek, a még vonakodó szemlélők fenntartásainak utolsó ellenállását is felmorzsolja: a *Korra legendája* egy velejéig tökéletesen megkomponált, ütős animációs történet.

Brown szerint a kritikusok szemében az egyik központi probléma, hogy sokkal könnyebb az akciófilmek női hőseinek maszkulin vonásait kiemelni, a férfi akcióhőiséhez hasonló szerepekbe, helyzetekbe hozni őket, hozzá hasonló megoldások kezdeményezőjeként bemutatni ahelyett, hogy a női hősiesség hiteles példáiként mutatnák fel őket. (Brown, 43) A *Korra legendája* ebben a pontban is kitűnő ellenpéldával szolgál: ugyan a fent említett maszkulin vonások áthatják Korra alakját, mozgulatait és dönté-

²⁵ Számos narratíva úgy próbálja megalapozni a női akcióhősök heteroszexuális beállítottságát, hogy egy nevesített férfiszerelemmel rendel hozzájuk, vagy, mint például az *Alien*-filmekben (*A nyolcadik utas: a Halál*, 1979, r. Ridley Scott; *A bolygó neve: Halál*, 1986, r. James Cameron; *A végső megoldás: Halál*, 1992, r. David Fincher; *Alien 4: Feltámad a Halál*, 1997, r. Jean-Pierre Jeunet) és a *Terminátor 2-ben* (1991, r. James Cameron), erős anyai ösztönöket mutat fel a hősnők oldalán. Az izmos/maszkulin nőkre vonatkozó lesbizis célzások általában a mellékszereplőknek, vagy a butch-ként megjelenített feláldozhatóbb karaktereknek jutnak. Brown, *Dangerous Curves*, 32.

seit, az évadok mindegyikében tapasztalható, hogy önfeláldozása, áldozatkészsége, valamint a minden határon átlendítő kitartása, és a szenvedések mentén fokozatosan kialakuló együttérzésének kombinációja adja hősies magatartásának velejét. Az első évadban például utolsó lendületével, megmaradt erőparányainak kisajtolásával barátja védelmére kel Amonnal szemben, miután színleg megfosztotta őt idomítási képességétől.²⁶ A másodikban pedig egy lenyűgöző jelenetsorban, Avatár-létének egyik mélypontján, saját szellemét idomítva száll szembe a lényeges erőtöbblettel és nagyobb támogatottsággal rendelkező ellenfelével, Unalaq-kal.²⁷

Korra alakjának két további maskulin jelölőjét, az öltözetét és állat kísérőjét egyaránt érdemes megvizsgálni. A szabad mozgást lehetővé tevő nadrág és a vagány (Wonder Woman idéző) alkarvédők mellett a vállakat fedetlenül hagyó, atlétatrikóra emlékeztető felső az, ami egyből szemet szúr a szereplő jelmezében. A fekete atlétatrikó, amelyet például Sylvester Stallone viselt a *Rambo*-ban, Bruce Willis a *Die Hard*-filmekben, illetve Linda Hamilton a *Terminátor 2*-ben, az akciófilm műfajának egyik jellegzetes eleme lett az elmúlt évek során. Alapvető funkciója, hogy megmutassa a hős testét, a közismert "izomtrikó" kifejezés is ebben a funkciójában erősíti meg. Az akciófilm és a fekete atlétát hordó főhős férfias, izmos testének együttes megjelenése a nemiség egyik kulcsfontosságú jelölője, ami elősegíti a hősnő testének maskulinizáló értelmezését.²⁸ Ugyanakkor, ahogy Brown is megemlíti, a másik leginkább emblemikus jele a női akcióhős maskulinizált személyének a fizikai erő, mely több filmben a hősnő kiemelkedő harcművészeti képzettségével együtt jelenik meg. (Brown, 31-32) A vállait fedetlenül hagyó felső minden ízében emlékeztet az izomtrikóra, mely Korra izmoságára irányítja a nézői tekintetet. Mindemellett ereje, agresszivitása, valamint az idomításban és a közelharcban való kivételes jártassága egyaránt hordozzák a maskulin jelölőket.

²⁶ „Endgame”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. június 23., *The Legend of Korra*, 12. epizód (Az első könyv: Levegő 12. epizódja), Nickelodeon.

²⁷ „Light in the Dark”, Michael Dante DiMartino (író), Ian Graham (rendező). Első közvetítés: 2013. november 16., *The Legend of Korra*, 26. epizód (A második könyv: Szellemek 14. epizódja), Nickelodeon.

²⁸ Brown, *Dangerous Curves*, 35. Továbbá, Brown Gainest idézi a jelmez és a tipizálás szabályai kapcsán, aki arról beszél, hogy a ruházatnak gyorsan és hatékonyan kell felvázolnia, elhelyeznie a szereplőt, egyetlen szimbolikus vonással azonosítva őt. Vö. Jane Gaines, „Costume and Narrative: How Dress Tells the Woman’s Story”, in Jane Gaines and Charlotte Herzog, szerk., *Fabrications: Costume and the Female Body* (New York: Routledge, 1990), 18.

A fiatal hősnőt kísérő jegesmedve-kutya, Naga egy másik, a nyugati kultúrában hagyományosan az utazás maszkulin formájának tekintett jelölővel is kapcsolatba hozható. Igen, ez lenne a motorbicikli, mely régóta a szabadság, a mobilitás és a szabad út jelölője az amerikai kultúrában

(Brown, 11-12). A motorbiciklit (esetünkben egy hatalmas, izmaktól dagadó négylábút) megülő, vele száguldó női akcióhős képét szimbolikusan a felszabadulás jeleként lehet értelmezni; egyúttal egy olyan kemény, független nőt jelöli, aki, bármilyen helyzetbe kerüljön is, teljes mértékben uralja azt. Naga, nőstény mivolta ellenére, egyértelműen fallikus/hatalmi szimbólumként is értelmezhető, mely azt sugallja, hogy bárki is uralja, tisztában

van a saját erejével, privilégiumával és individualitásával. Ezen a szimbolikus szinten a motorbicikli egyértelművé teszi, hogy a női akcióhős a passzív, gyenge és megmentésre váró nőalaktól egy teljesen eltérő típusú szereplő (Brown, 11-12).

Több erőteljes, harcos női karakter is előfordul a *Korra legendájában*, akik idomítási képességüknek köszönhetően az aktív női szereplők közé sorolhatók. Közülük is kiemelhető Lin Beifong figurája, aki tökéletes példája annak a nőtípusnak, amit Ripley hadnagy, illetve Sarah Connor alakjaiban ismerhettünk meg. Ők a 90-es évek női akcióhős prototípusai, az első hősnők, akik gond nélkül hozták a férfi akcióhősök formáját. Ezek a nőalakok nem csupán maszkulin szerepet töltenek be agresszivitásuknál fogva, hanem megtestesítik azt. Keskeny derék és csípő, lapos mellek, mindez megspékelve harci bakancssal és lőszertárakkal, ami sok kritikus számára teljes mértékben elfedte a feminin vonásokat. Az a Sarah, aki az első *Terminátor*-filmben (1984, r. James Cameron) még egy tipikusan gyenge, segítségre szoruló nő volt, egy halálos, rideg, megállíthatatlan terminátorrá válik maga is. Brown szerint a női test maszkulin jelölőkkel való ellátása – ami egyúttal a szereplő gender-szerepének maszkulinizálása is – akkor a leglátványosabb, ha birtokolja a legkiemelkedőbb férfi ikonokat: a fegyvereket és az izmokat, miközben látszólag csak azért veszi igénybe ezeket a férfi jelölőket, hogy beteljesítse narratív funkcióját. (Brown,

29-30) Beifong páncélba burkolt teste, férfiakat megszegyenítő hatékonysága, mély

hangja, erős, szigorú habitusa, kíméletlen és minden szépetevést nélkülöző megnyilatkozásai egyértelművé teszik, hogy ő képviseli a maskulinizált női test, illetve genderszerep szélsőségét. E szélsőséges pozíciójánál fogva kitágítja a védtelen nő és a női akcióhős oppozícióját, így Korra alakja e kettő feloldásában jelenhet meg, és nem csupán az előbbtől való elkülönбöződésében. Nem csak a szerelmi szál őrzi meg tehát Korra nőies vonásait, hanem az is, hogy Beifong alakjának viszonylatában a maskulinizáló jelölők az ő esetében kevésbé tűnnek szélsőségesnek. A női hősiesség egy további példáját láthatjuk Beifong azon akciójában is, amikor a „Turning the Tides” című epizódban számára magától értetődően, teljes önfeláldozással veti magát az életveszélyes történések középpontjába, hogy minél több embert mentsen meg.²⁹ Az egyik legnagyobb pusztítást ő maga

egy személyben okozza az ellenség léghajóflottájának.

A fenti példákból láthattuk, hogy a modern női akcióhősök transzgresszív karakterek. Egyrészt szívósságuk teszi lehetővé azt, hogy kritizálják a nőiség normatív mintáit, másrészt jelen levő szexualitásuk is: ezek együttesen bizonytalanítják el az egymást kölcsönösen kizáró gender vonások koncepcióját. Transzgresszívek továbbá azért, mert nem csak a gender határokat átlépve tevékenykednek, hanem képesek a gender-felosztás mindkét lovát egy fenékkal megülni. Egyszerre szubjektumok és objektumok, nézők és nézettek, egyszerre belevaló, tökös („badass”) csajok és szexuális tárgyak (Brown, 46-47).

KÜZDELEM – MODERN TECHNOLÓGIA, MODERN HARCMŰVÉSZET

Filmelméleti tanulmányában Gina Marchetti arról ír, hogy az új megközelítések, új hülámok rendszerint kihasználják az új technológiákban rejlő lehetőségeket, melyek a

²⁹ „Turning the Tides”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező), első közvetítés: 2012. június 16., *The Legend of Korra*, 10. epizód (Az első könyv: Levegő 10. epizódja), Nickelodeon.

friss, felkapott megjelenítésért vagy az innovatív stílusért is felelősek lesznek. Marchetti egyúttal azt is taglalja, hogy a régivel való tudatos szakítás gyakran együtt jár a modern vagy posztmodern megközelítések felé való törekvéssel, ami virágzásnak indítja az esztétikai innovációkat. Az új hullámok nem próbálnak meg régmúlt hagyományokat életre kelteni, de nem is törekednek valami teljesen új vagy nemzeti vonatkozású létrehozására.³⁰ A *Korra legendájának* készítői is hasonló megfontolással fogtak hozzá Aang története után az új sorozatnak, melynek egyik fő témája és ütközőpontja a hagyomány és a modern technológia küzdelme.

A *Korra* egy teljesen új irány az Avatár-univerzumban. A két sorozat között van egy nagyobb időbeli ugrás, melynek eredményeképp egyrészt lecserélődik a szereplők többsége, másrészt a korábban marakodó királyságok új világa tárul a nézők elé, melyet teljesen átformált a technológia.³¹ Köztársaság Város például a különböző elemek népeinek az olvasztótégelyévé vált, idomárok és nem-idomárok együtt élnek, és nem különülnek el nemzetekként a városon belül. A város a XIX. század végi technológiát tükrözi, és egyfajta Manhattan-Vancouver-Hong Kong látványvilágból merít.

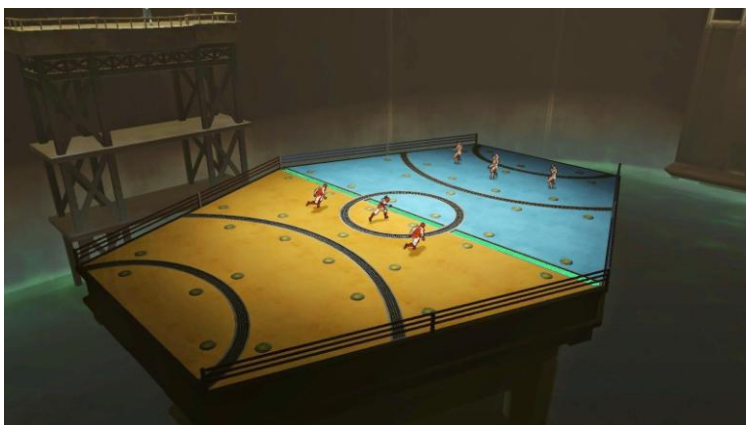
A szervezett bűnözés virágzik, a média befolyásoló szerepe szintúgy. Az idomítás többé már nem csupán a harc és a háború területére korlátozódik, egyik legnépszerűbb felhasználási módja a profi sport lesz. Ez a keret lehetőséget nyújt a készítőik számára, hogy olyan témákat is megvizsgáljanak, mint az új technológia adta előnyök, vagy az általa okozott problémák – gondoljunk csak arra, hogy a hatalom és a technológia rendszerint összefonódik –, vagy a hosszú háborús időszak okozta társadalmi és kulturális különbségek (Webb).

³⁰ Gina Marchetti, „The Hong Kong New Wave,” in Yingjin Zhang, szerk., *A Companion to Chinese Cinema* (Wiley-Blackwell, 2012), 96.

³¹ Charles Webb, „Interview: Paging, Dr Fight! A Chat with ‘Legend of Korra’ Art Director and Co-Executive Producer Joaquim Dos Santos,” MTV News, <http://www.mtv.com/news/2624883/avatar-the-legend-of-korra-joaquim-dos-santos-interview>.

Az új világ természetesen hatással van a szereplők által használt idomításra is, egyúttal az ezek alapjául szolgáló harcművészeti stílusokat is befolyásolja.³² Ennek megfelelően idomultak a technikák való világbeli megfelelőikhez, miáltal sokkal inkább a modernizált és hibrid stílusok váltak hangsúlyossá a küzdelmek koreográfiájának megkomponálásakor. Beszűrődtek például boks- és Muay Thai-technikák, a hosszú úton véghez vitt mozdulatok, rúgások pedig lerövidültek. A pro-idomítás játékosainak mozgása, illetve technikái esetében szinte kivétel nélkül találunk erre példát. Dos Santos megjegyzi továbbá, hogy egy-egy bonyolultabb ugrást megtartottak, továbbá a flip-eket is, hogy az akciójelenetek továbbra is látványosak maradjanak.³³

Paul Bowman egyik cikkében arról ír, hogy a harcművészeti stílusok a fejlődésük során egy ponton, úgymond, gyökértelenné váltak. Az etnológiai és kulturális jellemzőikkel való kapcsolat lassanként felszámolódott, és míg a technikák letisztítása vált hangsúlyossá a további felhasználás érdekében, egyben egyfajta árucikké is váltak (Bowman, „The Globalization of Martial Arts”). Eltávolodva attól a területtől, ahol hagyományosan kialakultak, új hibrid formák jöttek létre ebben a folyamatban, és a harcművészetek szerepe és funkciója meglehetősen átalakult. A pro-idomítás a *Korra* első évadának egyik roppant hangulatos, új vonása egyúttal erre a változásra is például szolgál. Ez a mozgásforma alapjaiban őrzi a hagyományos idomár stílusok mozdulatait, tehát

kulturálisan meghatározott elemekből és technikákból épül fel, amelyek egyúttal egy modern játéksporthoz is hozzáidomultak.³⁴ Az adott elem idomításának alapmozdula-

³² Dos Santos beszámolója, Webb, „Interview: Paging, Dr Fight!”

³³ Sifu Kisu a *Korra legendája* estében is közreműködött a küzdelmek koreográfiájának megtervezésénél, egyúttal MMA-harcosok is segítkeztek, mint például Jeremy Humphries és Mac Danzig. Webb, „Interview: Paging, Dr Fight!”.

³⁴ Vö. Sixt Wetzler által a harcművészetek megközelítésére, elemzésére megalkotott dimenziók közül a másodikkal, melynek neve „Játék és versenysport”. Wetzler, „A harcművészet-kutatás mint Kulturwissenschaft”, 13.

tai letisztult verzióban ugyan megmaradtak, de a rövidebb mozdulatok, gyors és hatékony technikák váltak hangsúlyossá, formájában pedig lényegesen kevesebbet őrzött meg hagyományos elődjéből. Mikor Korra először találkozik vele és ismeri meg a pro-idomítás alapjait, hiába rettenthetetlen harcos és több elem idomításának ismerője, egy pro-meccs szempontjából egyáltalán nem számít túl hatékonynak. De rövid időn belül kiderül, hogy harcos természetéhez sokkal közelebb áll ez a mozgásforma, mely lényegesen kisebb hangsúlyt helyez az idomítás spirituális oldalára, végül pedig összekötő elemként szolgál majd a levegő idomításának elsajátításához is.³⁵

A készítőik nem csupán a pro-idomítás mozdulatainak kialakításánál merítettek az MMA és a UFC világából.³⁶ A pro-meccsek helyszínéül szolgáló aréna küzdőtere például hatszög alakú, és területekre van felosztva. A játék maga egy látványsport, amelyben két csapat küzd egymás ellen azért, hogy a pálya minél nagyobb részét uralják visszaszorítva a másik hármas pro-idomárjait, illetve hogy lehetőleg kiütéssel nyerjenek meg egy-egy fordulót. A nézőtérben rajongók százai tolonganak, a meccsekről pedig rádiós közvetítésen keresztül tájékozódhatnak a távol maradók. A bajnokok ünnepelt sztárok, különböző támogató cégek jelképeit viselik a sportruhájukon, a közvetítésekbe pedig egy-egy reklámszlogen is helyet kap. A pro-idomítás ebből a szempontból a rajongók, a nézők és a támogatást nyújtó nagyvállalatok háromszögében megképződő kiárusítható stílussá vált – újabb példát nyújtva a Judkins által megfogalmazott piaci hatásra a harcművészetek kapcsán.

Érdemes szót ejteni továbbá a háborús és békeidőben kialakult és elterjedt harcművészetekről. (Bowman, „The Globalization of Martial Arts”) A harcművészetek hagyományosan a határok mentén alakultak ki, legyen szó akár politikai, földrajzi vagy kultuOrális határokról. Elsősorban harcászathoz, illetve többek között a hatalom dicho-

³⁵ „A Leaf in the Wind”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. március 24., The Legend of Korra. 2. epizód (Az első könyv: Levegő 2. epizódja), Nickelodeon.

³⁶ Bowman is megemlíti, hogy az MMA és a UFC sok harcművészeti stílusra volt nagy hatással. Nem csupán a kevert stílusok népszerűsítése és még gyorsabb elterjedése miatt, hanem a stílusok árucikké alakítása és a média által vezérelt fejlődés miatt is. A szabályok, az időhatár, a halálos technikák kitiltása mind a média előírta követelmények, ami azért is ironikus, mert a média éppen az „autentikus”, a „valódit”, a „végsőt” hivatott bemutatni ebben a mezőnyben. Továbbá a hihetetlen és lehetetlen atlétikai trükkök megvalósítása a látványos filmreprezentációk esetében az ultra-atletikus test népszerűsítését, vagy éppen egy-egy ún. „show-stílus” kialakulását eredményezte. Bowman, „The Globalization of Martial Arts”. Ugyanakkor egy-egy látványos stílus filmbeli szerepeltetése és átütő sikere új tanulókat sokaságát volt képes magához vonzani. Paul Bowman, *Martial Arts Studies: Disrupting Disciplinary Boundaries* (New York: Rowman & Littlefield, 2015), 115-17.

tómiájához köthetőek: egyrészt katonai és (köz)biztonsági apparátusként, másrészt a hatalom ellenfeleinek harcművészeteként kapott formát egy-egy stílus. A sorozat első évadában a fémidomár rendőrök és nyomozók, illetve a regnáló kormány egyik víz-idomár tagja, Tarrlok által szervezett különleges egység képviselik az állami hatalom oldalát. A *Korra* cselekményének első néhány részében körvonalazódó szituáció alapján világossá válik, hogy a város nem-idomár polgárai semmilyen komolyabb politikai vagy hatalmi tiszteletet nem töltenek be. Az érdekképviselés hiánya és a szervezett bűnözés okozta elnyomás ellenére mégis sokan telepedtek le közülük Köztársaság Városban. Az ebből adódó, egyre fokozódó feszültséggel terhes miliőben a magukra Egyenlőségieként hivatkozó csoportosulás lép fel a nem-idomárok védelmében, partizánharcot folytatva a várost uraló idomárok ellen.

* * *

Amon és az Egyenlőségiek csoportja egy ügyesen és aprólékosan megkoreografált terv mentén, a teljes hatalomátvételt megcélozva hajtják végre rajtaütéseiket, akcióikat. Az idomárok és a nem-idomárok közötti feszültség eleve adott a Köztársaság Város alkotta olvasztótégelyben, nincs nehéz dolguk tehát abban, hogy erre rájátszva a végletekig feszítsék a húrt. Az általuk előidézett történések végül polgárháborús helyzethez vezetnek.

Az Egyenlőségiek csoportja egy radikális forradalmárcsoport, amely Köztársaság Városban tevékenykedik, tulajdonképpen egy partizáncsapat terrorista vonásokkal, esz-köztárral, taktikai módszerekkel. Carl Schmitt meghatározása kapcsán több pontban is megfelelnek a kritériumoknak:

partizánnak éppen az tekinthető, aki kerüli, hogy fegyvereit nyíltan viselje, aki lesállásból támadva harcol, aki álcázása érdekében nemcsak az ellenség egyenruháját használja fel, nemcsak rögzített vagy kötetlen rangjelzéseket alkalmaz, hanem a legkülönbébb civil ruhákat ölti magára. A partizán legerősebb fegyvere a titokzatosság, a sötétség és a homály, melyekről nem mondhat le becsületes módon anélkül, hogy ezáltal ne veszítené el az irregularitás terét, vagyis anélkül, hogy ezáltal meg ne szűnne partizánnak lenni.³⁷

³⁷ Carl Schmitt, „A partizán elmélete”, in uő, *A politikai fogalma: válogatott politika- és államelméleti tanulmányok*, ford. Cs. Kiss Lajos (Budapest: Osiris, Pallas Stúdió, Attraktor, 2002), 126.

Az Egyenlőségek gondosan körülhatárolt, nyíltan hirdetett politikai céllal szállnak ringbe az idomárok és az idomárok alkotta regnáló kormánnyal szemben, egy földalatti helyről operálva. Az idomítást általános egyenlőtlenséget okozó, elnyomásra alkalmas tulajdonságnak tekintik, mely tulajdonság eltörlésével kívánják egyenlővé tenni a társadalmat. Az általuk kezdeményezett harc, mely később háborúba csap át, a sorozat egyik legfontosabb, a technológia és a hagyomány szimbolikus küzdelmét tematizáló pontja. Csoportjuk több szempontból sem tekinthető teljes mértékben terroristacsoportnak. Egyrészt nem válogatás nélkül szedik áldozataikat, hanem kifejezetten célzott támadásokat indítanak; másodsorban, el akarják kerülni a felesleges veszteségeket; végül, egyfajta megmentő szerepre törekednek: elhatározásuk szerint megóvják a nem-idomárokat, felszabadítják őket az elnyomás alól.³⁸ A cselekmény előrehaladtával viszont világossá válik, hogy mindez csupán arra való indok, hogy vezetőjük egy egyeduralmi, totalitárius uralmat alakítson ki.

Az egyenlőségi harcosok *qi*-blokkolók. Különleges technikáik, illetve modern eszközeik segítségével képesek ellensúlyozni az idomítás adta előnyöket. Alakjuk az idomárok harc(művészet)i és társadalmi viszonylatában határozódik meg, és annak ellenére, hogy nem bírnak az idomítás adottságával, nagyon is rátermett ellenfeleknek tűnnek, akikkel

számolni kell. Küzdőstílusuk az akrobatikus, gyors mozdulatokon és a mozgékonyság kombinációján alapul: törekednek az elkerülésre, a mögé kerülésre, az ellenfél támadásainak elevezetésére, illetve igyekeznek a másik stílusának ismeretét kihasználva a legelőnyösebb küzdőhelyzetet

megtalálni a támadáshoz, mely szintén illusztrálja a partizán harcmodort.³⁹ Azokat a nyomáspontokat is beépítik a közelharc támadásaikba, amelyek a *qi* áramlását blokkol-

³⁸ Vö. Alex Peter Schmid, „The Definition of Terrorism,” in *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, szerk. Alex Peter Schmid (New York: Routledge, 2011), 61-66, 69, 71, 79.

³⁹ „Mozgékonyság, gyorsaság, a támadás és visszavonulás meglepetésszerű változtatása, egyszóval a felfokozott mobilitás ma is a partizán egyik ismertetőjegye, s ez a technicizálódással és motorizálódással még tovább fokozódik,” Schmitt, „A partizán elmélete”, 113.

ják, ennek eredményeképp egy-egy összecsapás alkalmával az idomárok ideiglenesen elveszítik az idomítás képességét: a *qi*-blokkolók megbénítják a végtagokat, testrészeket, így totális fölénybe kerülnek mozdulatlanságra ítélt áldozataikkal szemben.⁴⁰ Fegyvereik segítségével szintén ellehetetlenítik a nyílt, egyenes küzdelmet, és igyekeznek előnyt szerezni maguknak: a füstgránátok, a kézigránátok, a sokkoló kesztyűk, a motorbiciklik, az elektrolizált kali-botok valamennyien arzenáljuk részét képezik, akárcsak a lángvetőkkel és elektrosokkolókkal felszerelt *mech suit*-ok.⁴¹ Távolból ható fegyvereik (pl. a bola) pedig vagy korlátozzák az ellenfeleiket a mozgásban, vagy egyszerűen mozgásképtelenné teszik őket. A *qi*-blokkolók megbontják, felforgatják az idomárok által eddig ismert harcteret.⁴² Egy-egy támadásuk alkalmával derül ki, hogy az idomárok mennyire tehetetlenek idomítási képességük hiányában, és mekkora mértékben hagyatkoznak különleges képességeikre. Ironikus módon, az idomárok harcmódorához való teljes idomulás egy hangsúlyos gyengeséggel is együtt jár: saját technikáikkal és eszközeikkel szemben az Egyenlőségek harcosai maguk is védtelennek bizonyulnak.⁴³

A polgárháború árnyékában, partizánságuk irregularitásában az Egyenlőségek bizonyos fokú regularitását készíti elő az egyenruha. Ez jellemzője lehet egy partizán- vagy gerillacsoportnak (Schmid, 69), de esetükben szolgálhatja a tagok arcának rejtve maradását is – céljuk, az egyenlőség felszíni megtestesítéseként, vagy éppen magát a félelemkeltést illusztrálva. A félelemkeltés azonban nem csupán az egyenruhában, illetve harcmódoruk elsőpró hatékonyságában érhető tetten, hanem egy figyelmesen felépített tervben, illetve a „borzalmas ügyességgel” megkoreografált lépések és akciók összehangolt sorozatában is.

⁴⁰ Vö. Michel Foucault, „A szubjektum és a hatalom”, In *Testes könyv II.*, Szeged: Ictus és JATE Irodalomelméleti csoport, 1997.), 290-91.

⁴¹ Ez utóbbiak az SF vagy Mecha animékre jellemző hatalmas humanoid robotok, vagy emberek által irányított gépezetek. Vö. Thomas Lamarre, *The Anime Machine* (Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2009), 211-12.

⁴² Jellegzetes partizánharcukban ismét Schmitt leírása érhető tetten, mivel itt „egy új, bonyolult módon strukturált cselekvési tér keletkezik, mivel a partizán nem nyílt csatatéren, és nem is a nyílt frontháború ugyanazon szintjén harcol. Sokkal inkább ellenségét kényszeríti bele egy másik térbe. Így a reguláris, hagyományos hadszíntér felületéhez hozzáilleszt egy másik, sötétebb dimenziót, a mélység dimenzióját is, ahol halálössz válí az egyenruha fitogtatása,” Schmitt, „A partizán elmélete”, 146.

⁴³ Asami, az Avatár-csapat nem-idomár hölgytagja könnyedén fordítja ellenük saját fegyvereiket. „When Extremes Meet”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. június 2., *The Legend of Korra*. 8. epizód (Az első könyv: Levegő 8. epizódja), Nickelodeon.

A „The Revelation”⁴⁴ című epizódban Amon egy velejéig teatralizált jelenetben fedi fel az Egyenlőségi csoporttal szimpatizáló polgári lakosság előtt titkos erejét, azt hogy – a *qi*-blokkolók különleges harcmódorának csúcsteljesítményeként – spirituális erejénél fogva képes tartósan megfosztani az idomárokat idomítási képességüktől. Mikrofonnal kihangosított, tömegekhez szóló beszéde alatt egy rejtett, földalatti helyszínen, egy reflektorokkal megvilágított színpadon a helyi alvilág egyik emblematisz alakja mellett több más, a szervezett bűnözésben aktívan részt vevő idomárt sorakoztatnak fel.

A demonstráción Amon a háborúhoz való kötődésével érvel az idomítás ellen, és a jelenlévő bűnözőkkel párhuzamot vonva kriminalizálja az idomárok összességét, majd egyenként megfosztja a jelen levőket idomítási képességüktől. Az elrettentő, de egyben lenyűgöző jelenet több szempontból is az Egyenlőségek malmára hajtja a vizet. Nem csupán a maffia fölé helyeződnek, ami által megszűnnek egyszerű bűnözők lenni a jelen levő nézők szemében, hanem egyúttal a politikai szférájával való kapcsolatuk is megerősítést nyer.⁴⁵ Továbbá, a szervezett bűnözés alakjainak megbüntetésével egyfajta védelmező képet is kialakítanak magukról.⁴⁶

Ezt követően folytatódnak Amon rádiós bejelentkezései, valamint a precedens tettek az idomítási képesség elvételére. A cél egyértelműen az idomárok elrettentése és

⁴⁴ „The Revelation”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. április 21., *The Legend of Korra*. 3. epizód (Az első könyv: Levegő 3. epizódja), Nickelodeon.

⁴⁵ A jelenet egyúttal Schmitt meghatározását is illusztrálja: „a partizánnak legitimizálásra van szüksége, ha a politikai szférájában kíván maradni és nem akar egyszerűen lesülyedni a büntetőjogilag üldözendő bűnözők világába,” Schmitt, „A partizán elmélete,” 154.

⁴⁶ Ebben a kulcsfontosságú jelenetben az idomárok feleltethetők meg a terrorizmus célpontjainak (*target of terrorism*), míg a demonstráción részt vevő nem-idomár nézők a figyelem célpontjaivá (*target of attention*) válnak. Az Egyenlőségek későbbi akcióinál a követelés célpontja (*target of demand*) a regnáló idomár-kormány, illetve a rendőrségi alakulatok lesznek. Schmid, „Definition of Terrorism,” 61. Továbbá vö. a terrorizmus és a szervezett bűnözés párhuzamait Schmid tanulmányában. Schmid, „Definition of Terrorism,” 65-66.

megfélemlítése, valamint a polgári lakosság előtti pozitív politikai szereplés.⁴⁷ Következő lépésként annak a helynek a bevetését tűzték ki célul az Egyenlőségek, ahol idomárok és nem-idomárok egymás mellett, együtt, békében tölthetik el az időt: a pro-idomítás arénáját.⁴⁸ Az aréna a polgári lakosság figyelmének kiemelt helyszíne, mely a játékok alkalmával osztatlan médiafigyelmet élvez. Az Egyenlőségek magukat egyszerű polgároknak álcázva vegyülnek el a nézők között, egyúttal becsempészik magukkal a rajtaütéshez szükséges fegyvereket. A támadást megelőzően egy jelképes kendővel takarják el az arcukat: ezzel a mozdulattal egyszerre különülnek el a nézőktől és fedik fel magukat. Támadásuk záró mozzanataként felrobbantják az aréna küzdőterét, mely egyúttal a pro-idomítás szimbolikus eltörlése. E nagyszabású terrorcselekmény lesz a belépő az Egyenlőségeknek az idomárok ellen indított háborújához.

Az ezután következő, összehangolt csapásokban megmutatkozik az Egyenlőségek regularizáltsághoz való kötődése. Egyre több harci eszközzel és fegyverrel (repülő, aknák, harci gépek) vesznek részt a kialakult harctéren, ami arra utal, hogy tevékenységük adott pontján egy „érdekelt harmadik” is bekapcsolódott a politikai játszmába. Ez a harmadik fél „nem csak fegyvert és muníciót, pénzt, anyagi segédeszközöket és különféle gyógyszereket szállít, de megteremti a politikai elismerés azon fajtáját is, melyre az irregulárisan harcoló partizánnak szüksége van, hogy a rablókhoz és kalózhoz hasonlóan ne merüljön alá a nem-politikaiba, ami itt egyet jelent a bűnözői léttel.”⁴⁹ A fegyveralakba öntött technikai újításoknak köszönhetően a háborút fokozato-

⁴⁷ Amon Korra kihívására a lovagias küzdelmi kereteket idéző egy-az-egy ellen harchoz késve és több-magával érkezik, elodázva végső, de elkerülhetetlen összecsapásukat. Ezzel a lépéssel további félelmet gerjeszt az idomárok között, illetve a nyilvánosság felé is azt az üzenetet közvetíti, hogy szabadon játszhat akár még magával az Avatárral is.

⁴⁸ „And the winner is...”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. május 12., *The Legend of Korra*, 6. epizód (Az első könyv: Levegő 6. epizódja), Nickelodeon.

⁴⁹ Schmitt Rolf Schroers megfogalmazására hivatkozik, és pontosítja meglátásait az érdekelt, hatalmas harmadikról, mely „lényegileg tartozik a partizán helyzetéhez.” Schmitt, „A partizán elmélete,” 149-150. Az érdekelt harmadik megtestesítője a történetben Hiroshi Sato, egy köztisztviselő, milliomos iparmágnás, mérnök és feltaláló. Alakját párhuzamba állíthatjuk az arisztokratikus gyűlölködővel, aki „nem ad esélyt a célszemélynek arra, hogy orvosolja a sérelmet, amit a gyűlölködő érez szenvedélye forrásánál, mivel a szóban forgó sérelem jóvátehetetlennek tűnik számára. [...] Ha a gyűlölködő nem törődik azzal, hogy szenvedélye az ellenség számára »észrevehető legyen«, ez amiatt van, mert »ártani akar« neki – még hozzá fatálisan” – olvashatjuk Fogarasi György terrorizmus és teatralitás témájában írt tanulmányában, ahol a szerző a félelem és a veszély viszonyát tárgyalja a haraghoz és a gyűlölethez. Fogarasi György, „Lámpaláz: terrorizmus és teatralitás,” in Szerk. Antal Éva, Kicsák Lóránt, Széplaky Gerda,

san kiterjesztik az elemek mindegyikére, sikerrel véve fel a harcot az idomárokkal, végül meghátrálásra készítetve őket. A levegő terét például, az ellenük fellépő légidomárok hiányában, teljes mértékben uralni tudják. Az Egyenlőségek rövid úton olyan terepre kényszerítik az idomárokat, ahol azok tehetetlenek technikai fölényükkel szemben. Ezen a ponton Korrának és csapatának az egyetlen esélye a győzelemre, ha taktikát váltva partizánként harcol a partizánok ellen (vö. Schmitt, 111, 153).⁵⁰

Amon alakja, született víz- és véridomárként, alapvetően testesíti meg a partizánfigurát, hiszen különleges adottságánál fogva ő maga is beilleszt egy új cselekvési teret az események áramlásába. (Schmitt, 146) A véridomítás képességének köszönhetően a közelharcban előre érzi, mire készülnek az ellenfelei, így nem tudják meglepni, és mindig egy lépéssel előttük jár. Politikai harcmódorában, minden ízében előrelátóan megkomponált tervének kivitelezése során szintén megjelenik ez a vonás: jól ismeri az általa kiélezett helyzetben megjelenő feleket, akárcsak a várható reakcióikat, így mindig megfelelően tud cselekedni, hogy sikerre vigye a tervét. Ironikus figura, aki felölti a nem-idomárok álcáját, míg arcát egy maszk mögé rejti. Utánozza az avatár egyedi képességét, vagyis képes az idomárokat „megfosztani harceszközei[k]től”, idomító képességüktől, és ezáltal „a küzdelem feladására kényszeríteni” őket (Foucault, 290). Amon egyik legfőbb célja a hatalom bizonyos formája, a regnáló, zsarnoki idomár rezsim elleni küzdelem (Foucault, 271-72). A történet előrehaladtával azonban világossá válik, hogy azt egy ugyanerre a mintára épülő kvázi-idomár egyedurallommal akarja helyettesíteni, ironikus módon ugyanúgy kategorizálva az idomárokat és a nem idomárokat; de legfőképp szubjektumok létrehozására törekszik (vö. Foucault, 272-73, 283-84).

Performatív fordulatok (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2015), 183-84.

⁵⁰ Érdemes továbbá ezen a ponton kitérni Lin Beifong karakterére, aki a Sato rejtékhelyén történő balul sikerült rajtaütés után lemond rendőrfőnöki posztjáról, csakhogy *a maga módján* vehesse fel a harcot az Egyenlőségek ellen, méghozzá a törvényen kívül. „The Aftermath”, Michael Dante DiMartino, Bryan Konietzko (író), Joaquim Dos Santos, Ki Hyun Ryu (rendező). Első közvetítés: 2012. május 19., *The Legend of Korra*, 7. epizód (Az első könyv: Levegő 7. epizódja), Nickelodeon.

A fejezet zárásaként, az elemzést és az értelmezést bővítendő, érdemes áttekinteni az idomítás és az Egyenlőségek által használt technikai eszközök közötti párhuzamokat, illetve azok kapcsolatát a harcmóddal, melynek részét képezik. Az első, és talán az egyik legalapvetőbb párhuzam a két technika között, hogy mindkettőt el kell sajátítani valamilyen úton-módon. Az idomárok ugyan a képességgel együtt születnek, mégis szükséges kifejleszteniük azt, megtanulniuk a hatékony idomításhoz szükséges technikákat. Másodszor, mind az idomított elem, mind a technikai újítások, eszközök a harcoló egyén testének egyfajta meghosszabbításként szolgálnak, egyúttal küzdőstílusuk, illetve harcmódoruk elengedhetetlen részét képezik – vagyis az idomárok és az Egyenlőségi harcosok is teljes mértékben ezekre az eszközökre vannak utalva. Ebben a gondolatban már benne rejlik annak a lehetősége is, hogy a képesség és az eszközök egyaránt árucikké tehetők, szabadon adhatók és vehetők. Az idomárok esetében azért is hat ez lényegesen erőteljesebben, a szimbolikus halál traumatikus lehetőségével fenyegetve, mert egy veszélyeztetett képesség forog kockán, olyasvalami, amivel az idomár gyermekkorától azonosul, ami identitásának fontos részét képezi. Amon valósággal érvényteleníti az idomítást, olyasvalamivé alakítja át, ami szabadon adható, vehető; egyúttal megmutatja, hogy van olyan hatalom, ami képes feloldani az idomárok és a nem-idomárok oppozícióját. Az idomítási képesség elvesztése kimozdítja az idomár-szobjektumot, drámai hatással van az identitására, míg a nem-idomárok helyzetében a fegyverek elvesztése inkább egy hatalmi játszmában merül ki. Az Egyenlőségek vezére végül megfosztja Korrát is idomítási képességétől, ám ez a csapás korántsem elegendő ahhoz, hogy a fiatal lány feladja a küzdelmet. Éppen ellenkezőleg, további ellenállásra készíteti: a szorongatottság és tehetetlenség közepette képes lesz oly mértékben megnyílni, hogy kapcsolatot teremtsen saját spiritualitásával és a légidomítással.

ÁTADÁS: TANULÁS ÉS FEJLŐDÉS

„When we hit our lowest point,
we are open for the greatest change.”

Aang

Korra a külvilágtól elzártan nevelkedett egy békés, nyugodt közegben, ahol mindig figyeltek rá és gondoskodtak róla. Egészen kicsi gyermekkorától kezdve képes volt három elemhez is hozzáférni, és mire a történet, amelybe nézőkként bekapcsolódunk,

kezdetét veszi, már kiemelkedően idomítja is őket. Köztársaság Városba érkezve azonban Korra számos olyan szabállyal és feltétellel szembesül, amelyekhez korábban nem kellett alkalmazkodnia. Fokozatosan találja meg a helyét és illeszkedik be a társadalomba, majd az avatár szerepbe. Az első évad többnyire erről a folyamatról szól, míg a sorozat egészében azt követhetjük nyomon, hogyan válik a makacs, harcias lány egy harmóniára és békére törekvő avatárrá. Ebben a folyamatban nagy szerep jut Korra ellenfeleinek, akik, amellet, hogy szembesítik a zavaró érzelmekkel (harag, félelem, ragaszkodás, büszkeség stb.), helyzeteket kínálnak a fejlődésre.

A gyakorlás során az ismeretek és technikák egyik vitathatatlanul fontos forrása természetesen maga a tanítómester. Míg Aangnak nehezebb dolga volt azoknak a mestereknek a megtalálásában, akik az idomítás elsajátításában segíthetnek, Korra felkészítéséért egy egész szervezet, a Fehér Lótusz kezekedik. Az ő esetében tanítómesterek egész soráról beszélhetünk, ám aki ebben a szerepben végig mellette marad, az Tenzin, Aang fia, az utolsó légidomár mester. Az első könyvben még a klasszikus értelemben vett, hierarchiára épülő tanító és tanítvány viszonyuk a történetek előrehaladásával bajtársiassággá, egymást támogató, együtt gyakorló barátok kapcsolatává alakul. Emellet Korra számára a bölcsesség és ismeretek további forrása egy ideig az előző életeivel való spirituális kapcsolatából fakad.

A harcművészetekben az egyik legalapvetőbb út a fejlődésre a társas gyakorláson, a küzdelmeken, a harci tapasztalaton át vezet. A másik jelenléte a Korra-történetben is elengedhetetlen, akárcsak egy védekezésen alapuló harcművészet esetében.⁵¹ Nem lehet egyedül gyakorolni és fejlődni megfelelő támadás, illetve támadó nélkül, ahogyan nem lehet békét és egyensúlyt sem megtapasztalni agresszió és káosz nélkül. Az egyensúly megtartását úgy lehet megtanulni, ha túllépünk a konfliktusokon, és megbékélünk⁵² – ez pedig, ahogyan többször is elhangzik a sorozatban, az avatár egyik legfontosabb feladata. Évről évről Korra kerül a támadás és az erőszak célkeresztjébe különböző szerepeket betöltve: az első könyvben mint idomár, a másodikban mint avatár; a harmadikban pedig a teste lesz a célpont, melynek elpusztításával ellenfelei véget vethetnek az avatárok korszakának. Az ellenfelek tehát egyrészt azért fontosak, mert olyan képességek felfedezésében és kibontakoztatásában működnek közre,

⁵¹ Tamara Kohn, „Iaido, Aikido and the Other”, in Graham Priest, Damon A. Young, szerk., *Martial Arts and Philosophy* (Chicago: Open Court, 2010), Kindle e-könyv, Kindle Locations 1921-27.

⁵² Kohn, „Iaido, Aikido and the Other,” Kindle Locations 1976-78.

amelyre hiányukban nem kerülne sor. Másrészt általuk Korra szintén ellenfélként tételődik az aktuális másik által képviselt ideológia számára. A nem mindennapi hős nem mindennapi ellenfeleket feltételez, akik, eleinte úgy tűnik, messze felülmúlják képességeit. Korrának meg kell tanulnia fogadni és elfogadni a támadásokat, azt, hogy azok miként teszik próbára fizikai és/vagy érzelmi ellenállását, végül pedig azt is, hogy egyedül nem tud győzedelmeskedni az ellenfelei felett. Amon és az Egyenlőségek felbukkanása előtt a fiatal lány nem igazán került még *uke*-pozícióba, és ez eleinte meg is mutatkozik a vonásaiban: forrófejű, merész, büszke, mindig tette és harcra kész. Védekező helyzetben viszont, mint a gyakorló, megtanulja fogadni a támadásokat, amelyek, ha teljesen nem is elkerülhetők, a legnagyobb szabadság forrásául szolgálhatnak egy-egy összecsapás alkalmával.⁵³ A negyedik könyv utolsó epizódjában meg is fogalmazza, hogy talán azért kellett a számos fájdalmas tapasztalatot keresztül mennie, hogy megismerje, milyen az igazi szenvedés, így sokkal nyitottabbá és együttérzőbbé válhatott másokkal, még a saját ellenségeivel szemben is.⁵⁴

Az első könyvben önkéntelenül is felmerül a nézőben a kérdés, hogy miért éppen a levegő volt az utolsó elem, amelyhez Korra hozzáfért. Több utalás is elhangzik Aang és a fiatal lány gyökeresen eltérő személyiségéről, illetve Korra spirituális nyitottságának hiányáról. Az egyik legkézenfekvőbb válasz az lenne, hogy egy ennyire a fizikai közegehez és a harchoz kötődő személyiség számára a többi elem sokkal megfoghatóbb: könnyebb meglátni, elképzelni, a hatásuk sokkal látványosabb. Ugyanakkor a levegő, a légzés, és ennek nyomán a tudat lenyugtatása, valamint az elengedés egyúttal a meditációnak is fontos része, ami a harcba belemelegedett test tapasztalatától lényegesen távol áll. Korra akkor fér hozzá a levegő idomításához, a tudáshoz, mely végig benne lappangott, amikor Amon leválasztja a többi elemről: valósággal segít feloldani hozzá-

⁵³ „You are the Other when you are receiving a technique in any paired practice, so you can't get away from it anyway (ukemi or the art of receiving or falling is in many ways harder to master than the techniques themselves and offers quite a lot, as you know if you've been so sore from receiving techniques [...]). Being the Other in a martial context allows for a great deal of freedom in the encounter.” Kohn, „Iaido, Aikido and the Other,” *Kindle Locations* 1935-39.

⁵⁴ „The Last Stand”, Michael Dante DiMartino (író), Melchior Zwyer (rendező). Első közvetítés: 2014. december 19., *The Legend of Korra*. 52. epizód (A negyedik könyv: Egyensúly 13. epizódja), Nickelodeon. Lásd még Berg és Prohl tanulmányát, melyben a spirituális megértést és az együttérzést mint a harcművészeti gyakorlást (esetükben a kung fu) egyik fő célját azonosítják. Berg, Prohl, „Become your Best”, 8-9, 11-12.

juk való erős kötődését.⁵⁵ Ezzel Korra (és minden hasonlóan járt idomár) egyfajta liminális pozícióba kerül, leválik az idomárok testéről, amely ellen Amon folyamatosan küzd és amelyet minden egyes összecsapással lebontani igyekszik. Korra egy önzetlen, önmagán túlmutató cselekedet eredményeképp létesít kapcsolatot a levegő elemével: társa, Mako védelmében lép fel Amon ellen egy idomár technikát alkalmazva. A levegőidomítás elérése pedig maga lesz a szimbolikus megszabadulás. Néhány jelenettel később, idomár életének egyik legmélyebb pontján végül sikerül megnyílnia saját spiritualitása felé, és ekkor éri el életében először az adott helyzetben való teljes tudatosságot – az avatár állapotot. A fejlődés és a tapasztalás azonban nem ér véget ennél a pontnál. Épp ellenkezőleg: ezzel a lépéssel veszi csak igazán kezdetét.

HIVATKOZOTT MŰVEK

- Berg, Esther, és Prohl, Inken. „'Become your Best': On the Construction of Martial Arts as Means of Self-Actualization and Self-Improvement.” *JOMEC Journal* 5 (2014): 1-19.
- Bordo, Susan. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*. Los Angeles: University of California Press, 1993.
- Bowman, Paul. *Martial Arts Studies: Disrupting Disciplinary Boundaries*. New York: Rowman & Littlefield, 2015.
- . „The Globalization of Martial Arts.” https://www.academia.edu/179550/The_Globalization_of_Martial_Arts.
- Brown, Jeffrey A. *Dangerous Curves: Action Heroines, Gender, Fetishism, and Popular Culture*. Jackson: University Press of Mississippi, 2011.
- Butler, Judith. *Jelentős testek*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2005.
- Channon, Alex, és Matthews, Christopher R. „Approaching the Gendered Phenomenon of 'Women Warriors'.” In uők, szerk., *Global Perspectives on Women in Combat Sports*:

⁵⁵ Az avatár-univerzumban a született idomárok annak tudatában nőnek fel, hogy különleges képességük jelentős előnyt jelent és lényeges többletet ad a számukra. Miközben elsajátítják az adott elem idomítását, valósággal azonosulnak vele a gyakorlás során. Az idomítás az életük részét képező normává válik, és ebben az azonosulási folyamatban képződik meg az idomár szubjektum. Nem véletlen, hogy az Amont és a különleges képességét övező félelem megelőzi, körüllegi az alakját, és az idomárok velejéig hatolva összeroppantja őket egy-egy vele való személyes találkozás alkalmával, főleg, ha az az idomítási képességük elvesztését jelenti.

- Women Warriors around the World*. London: Plagrave-Macmillan, 2015. 1-21.
- Edwards, Louise. „Twenty-first century women warriors. Variations on a traditional theme.” In Gary D. Rawnsley, Ming-Yeh T. Rawnsley, szerk., *Global Chinese Cinema: The culture and Politics of 'Hero'*. London, New York: Routledge, 2011. 65-77.
- Fogarasi György. „Lámpaláz.” In Antal Éva, Kicsák Lóránt, Széplaky Gerda, szerk., *Performatív fordulatok*. Eger: EKF Líceum Kiadó, 2015. 173-98.
- Foucault, Michel. „A szubjektum és a hatalom.” In Kiss Attila Atilla, Kovács Sándor s.k., Odorics Ferenc, szerk., *Testes könyv II*. Szeged: Ictus és JATE Irodalomelméleti csoport, 1997. 267-92.
- Gaines, Jane, „Costume and Narrative: How Dress Tells the Woman's Story.” In Jane Gaines és Charlotte Herzog, szerk., *Fabrications: Costume and the Female Body*. New York: Routledge, 1990.
- Judkins, Benjamin N. „A fénykardvívás hét technikája. Hiperrealitás, avagy a harcművészet feltalálása”. Ford. Makai Péter Kristóf. *Et al. – Kritikai Elmélet Online* (2018).
- Kohn, Tamara. „Iaido, Aikido and the Other”. In Graham Priest és Damon A. Young, szerk., *Martial Arts and Philosophy*. Chicago: Open Court, 2010, Kindle e-könyv.
- Lamarre, Thomas. *The Anime Machine*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 2009.
- Lind, Werner. *Nagy Harcművészeti Lexikon*. Budapest: Libruna Kft., 2004.
- Lorge, Peter. *Chinese Martial Arts: From Antiquity to the Twenty-First Century*. New York: Cambridge University Press, 2011.
- Marchetti, Gina. „The Hong Kong New Wave”. In Yingjin Zhang, szerk., *A Companion to Chinese Cinema*. Wiley-Blackwell, 2012. 95-117.
- Mulvey, Laura. „Vizuális öröm és narratív film”. In Bókay Antal, Vilcsek Béla, Szamosi Gertrúd, Sári László, szerk., *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*. Budapest: Osiris, 2002. 560-568.
- O'Brien, Chris. „Can Americans Make Anime?” <http://www.escapistmagazine.com/articles/view/features/9829-Can-Americans-Make-Anime>.
- Schmid, Alex Peter. „The Definition of Terrorism”. In uő, szerk., *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. New York: Routledge, 2011. 39-98.
- Schmitt, Carl. „A partizán elmélete”. In uő, *A politikai fogalma: válogatott politika- és államelméleti tanulmányok*, fordította Cs. Kiss Lajos. Budapest: Osiris, Pallas Stúdió, Attraktor, 2002.

- Tasker, Yvonne. *Spectacular Bodies: Gender, Genre, and Action Cinema*. New York: Routledge, 1993.
- Ulaby, Neda. „'Airbender' Creators Reclaim Their World In 'Korra'.” <https://www.npr.org/2012/04/13/150566153/airbender-creators-reclaim-their-world-in-korra?t=1530093247145>.
- Wetzler, Sixt. „A harcművészet-kutatás mint Kulturwissenschaft. Egy lehetséges elméleti keret”. Ford. Kanizsai Ágnes. *Et al. – Kritikai Elmélet Online* (2018).
- . „Myth of the Martial Arts.” *JOMEC Journal* 5 (2014): 1-12.
- Webb, Charles. „Interview: Paging, Dr Fight! A Chat with 'Legend of Korra' Art Director and Co-Executive Producer Joaquim Dos Santos.” MTV News, <http://www.mtv.com/news/2624883/avatar-the-legend-of-korra-joaquim-dos-santos-interview>.
- White, Luke. „Lau Kar-leung with Walter Benjamin: Storytelling, Authenticity, Film Performance and Martial Arts Pedagogy.” *JOMEC Journal* 5 (2014): 1-17.

HIVATKOZOTT SOROZAT-EPIZÓDOK

- „A Leaf in the Wind.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. március 24., *The Legend of Korra*. 2. epizód (Az első könyv: Levegő 2. epizódja), Nickelodeon.
- „The Revelation.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. április 21., *The Legend of Korra*. 3. epizód (Az első könyv: Levegő 3. epizódja), Nickelodeon.
- „And the winner is...” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. május 12., *The Legend of Korra*, 6. epizód (Az első könyv: Levegő 6. epizódja), Nickelodeon.
- „The Aftermath.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. május 19., *The Legend of Korra*, 7. epizód (Az első könyv: Levegő 7. epizódja), Nickelodeon.
- „When Extremes Meet.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. június 2., *The Legend of Korra*. 8. epizód (Az első könyv: Levegő 8. epizódja), Nickelodeon.
- „Turning the Tides.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte

- Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. június 16., *The Legend of Korra*. 10. epizód (Az első könyv: Levegő 10. epizódja), Nickelodeon.
- „Skeletons in the Closet.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. június 23., *The Legend of Korra*. 11. epizód (Az első könyv: Levegő 11. epizódja), Nickelodeon.
- „Endgame.” Írta Michael Dante DiMartino és Bryan Konietzko, rendezte Joaquim Dos Santos és Ki Hyun Ryu. Első közvetítés: 2012. június 23., *The Legend of Korra*. 12. epizód (Az első könyv: Levegő 12. epizódja), Nickelodeon.
- „Beginnings, Part 1.” Írta Michael Dante DiMartino, rendezte Colin Heck. Első közvetítés: 2013. október 18., *The Legend of Korra*. 19. epizód (A második könyv: Szellemek 7. epizódja), Nickelodeon.
- „Beginnings, Part 2.” Írta Tim Hedrick, rendezte Ian Graham. Első közvetítés: 2013. október 18., *The Legend of Korra*. 20. epizód (A második könyv: Szellemek 8. epizódja), Nickelodeon.
- „Light in the Dark.” Írta Michael Dante DiMartino, rendezte Ian Graham. Első közvetítés: 2013. november 16., *The Legend of Korra*. 26. epizód (A második könyv: Szellemek 14. epizódja), Nickelodeon.
- „Rebirth.” Írta Joshua Hamilton, rendezte Colin Heck. Első közvetítés: 2014. június 27., *The Legend of Korra*. 28. epizód (A harmadik könyv: Változás 2. epizódja), Nickelodeon.
- „The Last Stand.” Írta Michael Dante DiMartino, rendezte Melchior Zwyer. Első közvetítés: 2014. december 19., *The Legend of Korra*. 52. epizód (A negyedik könyv: Egyensúly 13. epizódja), Nickelodeon.

VIDEO-LINKEK

Avatar: The Last Airbender Documentary. https://www.youtube.com/watch?v=vdw6YmO8q_k.

The INNERview #61 - Yoo Jae-myung. <https://www.youtube.com/watch?v=IKhAHeLKsSY>.